

NİKARAGUA’NIN DEMOKRASİYE GEÇİŞİ VE 1987 ANAYASASI

Hasan TUNÇ*

Fatma Umay GENÇ**

ÖZET

Bir ülkedeki siyasal, ekonomik ve toplumsal güçler; o ülkenin demokrasiye geçişi bakımından büyük etkiye sahiptir. Bu unsurlar; aynı zamanda, anayasasının yapımı sürecinde de etkin rol oynamaktadır. Özellikle halkın anayasa hakkındaki düşünceleri ve anayasaya olan saygıları, anayasal değişme açısından oldukça önemli bir husustur. Bu sebeple, toplumun her kesiminin anayasa yapım sürecine katılımı büyük önem taşımaktadır. Nikaragua’nın 11. Anayasası olan 1987 Anayasası, Nikaragua’da demokrasiye geçiş süreci sonunda hazırlanmıştır. Bu Anayasa’yı yapanlar, yapım sürecinde herkesin görüşünü almak suretiyle uzlaşmaya dayalı bir yeni anayasa hazırlamaya çalışmışlardır. Çünkü 1987 Anayasası, o dönemde, hem Nikaragua’da bütün sınıfların yeni rejime olan desteğini sağlamak hem de insan haklarını garanti altına alan bir anayasa olduğu için uluslararası desteği sürdürmek bakımından gerekli olması sebebiyle büyük önem taşımaktadır. Her ne sebeple olursa olsun, 1987 Nikaragua Anayasası’nın yapım süreci, halkın anayasa yapımına katılımını ve yeni anayasaya desteğini sağlamak bakımından dikkate değer bir örnek teşkil etmektedir.

***Anahtar Kelimeler:** Demokrasiye geçiş, demokratikleşme, anayasa yapım süreci, Nikaragua’da siyasi gelişmeler, 1984 seçimleri.*

NICARAGUA’S TRANSITION TO DEMOCRACY AND THE CONSTITUTION OF 1987

ABSTRACT

Political, economic and social powers in a country have a great impact on democratic transition. These factors play an active role in constitution making process as well. Especially public opinion and respect for constitution are very essential aspects of constitutional transition. Therefore, it is very important to ensure participation of every segment of the society in constitution making process. The Constitution of 1987, the 11th constitution of the Nicaragua, was drafted as a product of the democratic transition process in Nicaragua. The lawmakers then tried to

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Öğretim Üyesi

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Görevlisi.umaygenc@gazi.edu.tr

legislate a new constitution based on consensus by taking everyone's opinion during the constitution making process. The Constitution of 1987 was of vital importance not only in the sense that it ensured support of every segment in the society to the regime, but also it guaranteed respect for human rights as it was quite essential in order to maintain international support. Whatever the reason might be, the constitution making process of the Constitution of 1987 constitutes a considerable example in terms of ensuring public engagement and support.

Keywords: *Transition to democracy, democratization, constitution making process, political developments in Nicaragua, elections of 1984.*

GİRİŞ

Demokrasiye geçişe yol açan ve bu süreci etkileyen çok çeşitli faktörler vardır. Ancak demokrasiye geçişte temel faktör, mevcut siyasi yapı ve bu siyasi yapı içerisinde farklı öznelerin ne ölçüde etkin olduğudur. Bilindiği gibi, bir ülkenin sosyal ve ekonomik yönden gelişmişlik düzeyi demokrasiye geçiş açısından büyük önem taşımaktadır¹. Bunun yanı sıra, demokratik bir ülkenin diğer bir ülkenin demokrasiye geçişi üzerinde etkili olması gibi, uluslararası faktörler de demokrasiye geçiş sürecinde etkin rol oynayabilir².

Demokrasiye geçişe benzer şekilde, anayasal değişimde de, bir başka deyişle yeni anayasanın yapımı sürecinde de mevcut siyasal, ekonomik ve toplumsal güçler etkili olmaktadır³. Anayasal düzenlemeler sosyal ve siyasi düzeni etkilediği gibi, sosyal ve siyasal yapı da hem anayasanın metnini hem de anayasa yapım sürecini etkilemektedir⁴. Anayasa yapım sürecinin özellikleri aynı zamanda yeni anayasanın kalitesini ve istikrarını da etkileyen bir husustur⁵. Anayasal değişim, biçimsel bir değişme olabileceği gibi, Anayasa'nın doğasında yahut Anayasa'nın yorumlanmasında bir değişiklik şeklinde de tezahür edebilir⁶. Her koşulda, siyasal, ekonomik ve toplumsal güçlerin anayasal değişme üzerindeki etkililiği, Anayasa yapımında zamanlamanın da büyük önem taşıdığını göstermektedir. Ancak siyasal, ekonomik ve toplumsal güçlerin yanı sıra ülkedeki mevcut siyasi partiler ve bunların siyasi sistem içerisindeki etkinliği ile seçim sistemi de anayasal

¹ ÖZBUDUN, s. 14.

² WHEARE, s. 89.

³ KORNBLITH, s. 61, 62.

⁴ ATAR, s. 145.

⁵ WHEARE, s. 102, 103.

⁶ WHEARE, s. 98, 99, 100.

değişme üzerinde oldukça etkili hususlardır⁷. Ayrıca halkın mevcut anayasa hakkındaki düşünceleri ve anayasaya olan saygıları da anayasal değişme açısından etkili ve önemli bir husustur⁸.

1. Demokrasiye Geçiş Yolları

Demokrasiye geçiş yolları⁹, reform, kopma ve sözleşme (pakt) yolu olmak üzere üçlü bir ayrıma tâbi tutulabilir¹⁰.

A. Reform yolu

Reform yolu, demokratikleşme hareketinin bizzat otoriter yönetimin kendi yöneticileri tarafından başlatıldığı ve sürdürüldüğü bir demokrasiye geçiş yoludur¹¹.

Özbudun'un naklettiğine üzere, Stepan'a göre bu yolun; demokratikleşmenin sivil veya sivilleşmiş siyasal liderlikçe başlatılması, demokratikleşmenin askeri yönetimce başlatılması, demokratikleşmenin kurum olarak silahlı kuvvetlerce başlatılması olmak üzere üç alt tipi mevcuttur¹².

Reform yoluyla demokratikleşmeden söz edilebilmesi için iktidar, muhalefetten daha güçlü olmalıdır. Bir başka deyişle, otoriter rejimin liderleri, istedikleri takdirde ülkelerini demokrasiye yöneltebilecek güçte olmalıdır¹³.

Reform yoluyla demokrasiye geçiş için öncelikle otoriter rejim yanlıları kendi aralarında yumuşaklık taraftarları ve sertlik taraftarları olarak iki ayrılmaktadır. Burada yumuşaklık taraftarları, rejimin özünü değiştirmeksizin, rejime olan halk desteğini arttırmayı ve rejimin meşruiyetini güçlendirmeyi amaçlamakta, demokrasiye yönelmenin istenilir veya zorunlu olduğuna inanmaktadır¹⁴. Rejime muhalif olanlar da gene kendi aralarında köktenciler ve ılımlılar olarak ayrılmaktadır. Yumuşaklık taraftarları ile ılımlılar arasında

⁷ WHEARE, s. 101.

⁸ ÖZBUDUN, s. 19, 20.

⁹ Huntington, demokrasiye geçiş yollarını, dönüşüm, yerine geçme ve yer değiştirme olarak üçe ayırmıştır. Huntington'un açıklamalarından hareketle bu yollar, reform, kopma ve sözleşme yollarına tekabül etmektedir. HUNTINGTON, s. 140-179.

¹⁰ ÖZBUDUN, s. 21.

¹¹ ÖZBUDUN, s. 21,22.

¹² HUNTINGTON, s. 140, 141.

¹³ ÖZBUDUN, s. 25; HUNTINGTON, s. 143.

¹⁴ ÖZBUDUN, s. 29, 30.

bir işbirliği gerçekleşir ve bu işbirliği de başarılı olursa, demokratikleşmede başarıya ulaşılması mümkündür. Ancak ılımlılar ve yumuşaklık taraftarlarının nihai amacı aynı olmadığı için bunlar arasındaki bir işbirliği için her iki tarafın da birtakım tavizler vermesi; bunların kendi aralarında en azından zımni bir uzlaşmaya varmaları gerekmektedir. Dolayısıyla “*yumuşaklık taraftarları ile ılımlılar arasında temsil ettikleri sosyal güçlerin demokratik sistemde önemli bir siyasal konuma sahip olmalarını sağlayacak kurumları yaratma, yumuşaklık taraftarlarının sertlik taraftarlarını razı etmeleri veya etkisiz hale getirmeleri, ılımlıların köktencileri kontrol edebilmeleri*” olmak üzere üç şartın gerçekleşmesi ile reform yolu ile demokratikleşme sağlanabilecektir¹⁵.

Belirtilmelidir ki, reform yoluyla demokrasiye geçiş zordur; zira seçim düzenlemesinin yapılmasının ardından, bundan yararlananlar, yerleşik çıkarlarını korumaya çalışacaklardır¹⁶.

B. Kopma yolu

Kopma yolu, otoriter rejimin zor kullanım suretiyle yıkılmasıdır¹⁷.

Burada, rejim içerisinde reformcular yoktur veya zayıftır; hâkim unsur otoriter rejim yanlısı tutuculardır. Genelde çöken otoriter rejimin yerini bir başka benzeri almaktadır¹⁸.

Kopma yolunda otoriter rejim çökmekte ve yöneticileri demokrasiye geçişte hiçbir rol oynamamaktadır. Demokrasiye geçiş ise geçici bir devrim hükümeti tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla demokrasiye geçiş, devrim hükümetinin niteliğine ve politikalarına bağlıdır¹⁹. Bazı hallerde, kopmadan önce hükümetin devrilmesini sağlamak için birleşen muhalefet grupları arasında kopmadan sonra bölünmeler ortaya çıkmakta, iktidarın dağılımı ve kurulması gereken rejimin mahiyeti üzerinde kavga başlayabilmekte ve bu da demokratikleşme sürecini olumsuz etkilemektedir²⁰.

¹⁵ SARTORI, s. 44, 45.

¹⁶ ÖZBUDUN, s. 19.

¹⁷ HUNTINGTON, s. 158, 159.

¹⁸ ÖZBUDUN, s. 29, 30.

¹⁹ HUNTINGTON, s. 164.

²⁰ ÖZBUDUN, s. 19, 20.

C. Sözleşme yolu

Sözleşme yolu, otoriter rejimin yöneticileri ve demokratik muhalefet arasında uzlaşmanın sağlanmasıdır²¹. Dolayısıyla demokratikleşme, iktidar ve muhalefetin ortak eylemleriyle gerçekleşmektedir²².

Sözleşme yolunda otoriter rejimin yöneticileri ve demokratik muhalefet, biçimsel bir anlaşma yapabilecekleri gibi zımni bir anlaşma ile de demokratikleşmeyi gerçekleştirebilir. Sözleşme yolunun varlığı için muhalefet, iktidarı demokratikleşmede güvenilir bir ortak olarak tanımalı ve onun mevcut yönetme hakkına açıkça olmasa bile zımnı rıza göstermeli; iktidar ise muhalefeti “*toplumun önemli kesimlerinin meşru temsilcileri olarak kabul etmelidir*”²³. Taraflar arasındaki açık veya zımni anlaşma, demokrasiye geçişin yöntemini ve hatta demokratik rejimin temel ilkelerini belirleyen bir anlaşma olabilir²⁴. Bu anlaşmanın zımni bir anlaşma olması halinde sözleşme yolunun demokrasiye geçişe ilişkin diğer iki yoldan birine yaklaştığı, dolayısıyla reform sözleşmesi veya kopma sözleşmesinden söz edilebileceği de ileri sürülmektedir²⁵.

Tekrar belirtmek gerekir ki, uzlaşma yolunda esas önem taşıyan husus, karşılıklı güvencelerin verilmesidir²⁶. Uzlaşmanın gerçekleşebilmesi için her iki tarafın diğerine belli ölçüde meşruiyet tanınması gerekmektedir²⁷.

2. Demokrasiye Geçiş Yolları İle Anayasa Yapım Süreci Arasındaki İlişki

Demokrasiye geçiş yolları ile demokratikleşme sonucunda gerçekleştirilecek anayasa yapım sürecinin demokratik niteliği arasında sıkı bir ilişki mevcuttur.

Demokrasiye geçiş yollarının özellikleri göz önüne alındığında, reform yolunda tam demokratik olmayan bir anayasa yapım sürecinden, kopma yolunda demokratik bir anayasa yapım sürecinin gerçekleşebilme ihtimalinden söz edilebilir; sözleşme yolunda ise anayasa yapım sürecinin demokratik

²¹ HUNTINGTON, s.167.

²² HUNTINGTON, s. 174.

²³ ÖZBUDUN, s. 31, 32.

²⁴ ÖZBUDUN, s. 32.

²⁵ HUNTINGTON, s. 175, 176.

²⁶ HUNTINGTON, s. 174.

²⁷ ÖZBUDUN, s. 114.

olup olmayacağını belirsiz olduğu öne sürülebilir²⁸. Zira reform yolu ile demokrasiye geçişin sağlandığı Brezilya, Şili ve Arnavutluk'ta demokratik olmayan bir anayasa yapım süreci; kopma yolu ile demokrasiye geçişin sağlandığı İtalya, Arjantin, Yunanistan ve Çekoslovakya'da demokratik bir anayasa yapım süreci gerçekleşmiştir²⁹. Buna karşılık, sözleşme yolu ile demokrasiye geçişin sağlandığı Uruguay, İspanya ve Macaristan'da demokratik bir anayasa yapım süreci gerçekleşmiş iken, Polonya ve Bulgaristan'da demokratik olmayan bir anayasa yapım süreci gerçekleşmiştir³⁰.

3. Nikaragua'da Siyasi Gelişmeler ve Somoza İktidarı

Nikaragua, Orta Amerika'da, Karayip Denizi ve Kuzey Pasifik Okyanusu kıyısında, Kosta Rika ve Honduras arasında yer almaktadır. Halkı, Mestizolar, beyazlar, zenciler ve Kızılderililerden oluşmaktadır³¹. Toplam nüfusunun % 69'u Mestizolar (Kızılderili ve beyaz karışımı), % 17'si beyazlar, % 9'u zenciler ve % 5'i de Kızılderililerden meydana gelmektedir. Nikaragua'nın yerli halkı belirsiz bir tarihte bölgeye gelip yerleşmiştir. Ancak 17. ve 18. yüzyıllarda Nikaragua'nın büyük bölümü İspanyollarca sömürge haline getirilmiştir. 1820-1830 yılları arasında İspanyol sömürgeleri bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardır. 1821 yılında, beş orta Amerika eyaleti bağımsızlığını ilan ederek Meksika İmparatorluğu'na katılmıştır. İmparatorluğun 1823'te yıkılmasından sonra, bunlar Orta Amerika Birleşik Eyaletleri'ni oluşturmuşlardır. Eyaletler arasında sürekli anlaşmazlıklar çıkmış ve sonuçta birbirlerinden ayrılarak 1838'te Guatemala, Honduras, El Salvador, Nikaragua ve Kosta Rika adı ile birer bağımsız devlet olmuşlardır³². Nikaragua'nın doğu kıyısı 1848-1860 yılları arasında İngiliz egemenliğine girmiştir.

19. yüzyılda iktidar, uzunca bir süre liberaller ve muhafazakârlar arasında el değiştirmiştir. Muhafazakârların, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) desteği ile iktidara gelmesinin ardından yaşanan gelişmeler sırasında, ABD kendi desteğiyle iktidara gelen muhafazakârları desteklemek için 1912-1933 yılları arasında birkaç kez ülkeyi işgal etmiştir. 1925 yılında çıkan iç

²⁸ Ancak kopma yolu ile demokrasiye geçişin sağlandığı Portekiz ve Romanya'da demokratik olmayan bir anayasa yapım süreci gerçekleşmiştir; bunun nedeni Romanya'da muhalefetin dağılıklığı ve örgütlenme zamanının azlığı nedeniyle kurucu seçimlerin büyük ölçüde eski komünistlerin hâkimiyeti ile sonuçlanması; Portekiz'de ise kurucu meclisin iktidardaki askerlerin güçlü de facto baskısı altında çalışmasıdır. ÖZBUDUN, s. 114, 115.

²⁹ ÖZBUDUN, s. 115.

³⁰ Central Intelligence Agency, "Nicaragua".

³¹ Sait YILMAZ, "Latin Amerika'da Neler Oldu?"

³² Bu birlik ABD tarafından kurulmuş, finanse edilmiş ve eğitilmiştir. PARSA, s. 64.

savaşın ardından, 1927 yılında liberallerin öncülük ettiği bir ayaklanma baş göstermiş; daha sonraki süreçte ABD kuvvetleri Nikaragua'ya gelmişlerdir. Bu sırada silahlı mücadeleyi sürdüren Augusto César Sandino'nun dışındaki liberal önderler, ABD denetiminde yapılacak bir seçime katılmayı kabul etmişlerdir. Ancak General Augusta Cesar Sandino, ABD aracılığıyla gerçekleşen uzlaşmayı reddetmiş ve son Amerikan askeri de Nikaragua'dan ayrılana dek savaşağına yemin etmiştir. Dört yıllık bir savaşın ardından ABD ülkeyi terk etme kararı almış ve 2 Şubat 1933'te ABD ile barış antlaşması imzalanmıştır. Bir süre sonra Ulusal Muhafız Birliği'nin³³ başında bulunan Anastasio Somoza Garcia'nın³⁴ emri ile düzenlenen bir suikast ile Sandino öldürülmüştür. Garcia, Sandino'nun taraftarlarını hareketsiz hale getirdiğı gibi ellerindeki çiftlik ve varlıklara da elkoymuş; bunun ardından 31 Mayıs 1936'da iç savaş çıkmış ve 8 gün sonra Somoza Nikaragua'yı denetimi altına almıştır. Somoza, kısa süreli kesintilerle de olsa 1979 yılına kadar iki oğlu ile birlikte ülkeyi yönetmiştir³⁵.

Somoza, iktidarda kaldığı süre boyunca ABD ile sıkı ilişkiler içinde bulunmuş; İkinci Dünya Savaşı'nın ardından soğuk savaşın başlaması ile Nikaragua adına ABD'den büyük miktarda ekonomik ve askeri yardım alınmıştır³⁶. Bu yardımlara karşılık Nikaragua, Kuzey Amerika'nın uluslararası politikasına bağlı kalarak ABD'ye yardımcı olmuştur.

Somozalar bir yandan iktidarda kalmak için ABD'nin desteğine yaslanmış diğer taraftan da Ulusal Muhafız Birliği'ni kullanarak ülkeyi denetim altında tutmuştur. Muhafız Birliği'ne, Nikaragua'nın telefon, telgraf ve posta hizmetlerini, radyo, gümrük, demiryolu, ulusal sağlık hizmeti ve vergi toplamayı da kapsayan çok sayıda görev verilmiştir. Muhafız Birliği'nin personeli sıradan halka göre ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. Birlik mensupları, halktan farklı tıbbi bakım, okul eğitimi, beslenme, barınma ve giyinme imkanlarına sahip kılınmış ve ayrı vergi yükümlülüğüne tabi tutulmuştur. Ayrıca bu personel, sivillere karşı suç işlemekle suçlandığında sivil mahkemelerde yargılanmamıştır³⁷.

³³ Somoza, ABD'nin Nikaragua'daki askeri işgali sırasında Ulusal Muhafız Birliği'nin komutanlığına getirilmiştir. ABD Başkanı Franklin Roosevelt'in Somoza için "Somoza berbat bir adam olabilir ama bizim berbat adamımızdır" dediğı rivayet edilmektedir. PARSA, s. 63.

³⁴ PARSA, s. 62.

³⁵ Öyle ki Somoza Garcia'nın oğlu Somoza Debayle yıllar boyunca 14 binden fazla kişinin askeri eğitim için ABD'ye yollandığını belirtmiştir. PARSA, s. 63.

³⁶ PARSA, s. 64, 65.

³⁷ PARSA, s. 65.

1944 yılında ülkede iktidara karşı geniş protestolar düzenlenmiş ve bu protestoları bastırmada Ulusal Muhafız Birliği etkin bir şekilde kullanılmıştır. 1956 yılına gelindiğinde Somoza Garcia'nın bir suikastta öldürülmesinin ardından, Muhafazakâr Parti'nin ve diğer muhalif örgütlerin bir kısmı hükümeti devirmek için silahlı girişimlerde bulunmuşlar ama başarılı olamamışlardır³⁸.

4. 1967 Başkanlık Seçimleri ve Sonrası Siyasi Gelişmeler

Somoza Garcia'nın ölümünün üzerinden 11 yıl geçtikten sonra, 1967 yılında yeni başkanlık seçimi süreci başlamıştır. Seçimde Anastasio Somoza Debayle'nin yönetime gelmesinin beklendiği sıralarda, muhalefet güçlü kampanyalar yürütmüştür. Bu kampanyalarda “Artık yeter!” ve “Somoza'sız mutlu yıllar” sloganları kullanılmaya başlanmıştır. Bu mitinglere ülke çapında büyük kalabalıklar katılmıştır³⁹.

Nikaragua Anayasası'nın 25. maddesinde genel seçimin tek dereceli ve gizli olduğu belirtilmesine karşın, zamanın devlet başkanı ve Anastasio Somoza Debayle'nin ağabeyi Luis Somoza kendisinin açık oy kullanacağını ve tüm liberalleri de aynısını yapmaya davet ettiğini radyo yayını ile duyurmuştur. Ayrıca Luis Somoza, gizli oy kullananların hükümet düşmanı sayılacağını ilan etmiştir. Muhalefet liderleri ise adil ve şiddetin olmadığı bir seçim isteğinde bulunmuştur⁴⁰. Bunun ardından, 22 Ocak 1967 tarihinde Muhafazakâr Parti, Anastasio Somoza Debayle'nin pek yakın gelecekte seçilecek olmasını protesto etmek için 40.000 kişilik bir yürüyüş düzenlemiştir. Ancak Ulusal Muhafız Birliği yürüyüşe müdahale ederek göstericilerin üzerine ateş açmıştır. Bunun sonucunda tahminen 600 kişi ölmüş; ayrıca yürüyüşü düzenleyenler ve Muhafazakâr Parti liderleri de Somoza tarafından tutuklatılmıştır⁴¹. Seçimleri Anastasio Somoza Debayle kazanmışsa da, seçimlerde hile yapıldığına dair çok sayıda rapor hazırlanmıştır⁴².

1972 yılının Aralık ayında, Managua'da, 600 bloğun yerle bir olmasına ve 10.000 kişinin ölümüne yol açan bir deprem felaketi gerçekleşmiştir. Bunun üzerine 18 ay süren bir sıkıyönetim ilan edilerek sivil hükümet askıya alınmıştır⁴³. Bu dönemde, ABD Managua'nın yeniden kurulması için 32

³⁸ PARSA, s. 65, 67.

³⁹ PARSA, s. 68.

⁴⁰ PARSA, s. 67.

⁴¹ PARSA, s. 67.

⁴² PARSA, s. 68.

⁴³ PARSA, s. 63.

milyon dolarlık yardım ve ayrıca Ulusal Muhafız Birliği'nin düzeni sağlamakta yetersiz kalması nedeniyle 600 kişilik bir askeri personel göndermiştir⁴⁴.

1973 yılında, İnsani İlerleme Enstitüsü tarafından Managua, Leon, Jinotepe ve Matagalpa şehirlerinde 982 kişinin katılımı ile bir kamuoyu anketi gerçekleştirilmiştir. Anket sonuçlarına göre halk arasında mevcut koşullar hususunda yaygın bir memnuniyetsizliğin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılanların yüzde doksanından fazlası ekonomik durumdan, yüzde 78'inden fazlası mevcut siyasi koşullardan şikâyetçi olup, yüzde 70'i ölüm cezasının basın özgürlüğü üzerinde caydırıcı olduğu düşüncesinde olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların yüzde 78'i ülkede mevcut durumun değişmesi gerektiğini, yüzde 57.8'i ise hem sistemin hem de sistemin yapısının tümüyle değişmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer usulsüzlük ve yolsuzlukların yanı sıra Somoza, 1974 yılında, ülkedeki herhangi bir kamu işletmesinin yönetim kuruluna atanan işadamlarının son seçimde en çok oyu almış siyasi partiye üye olmalarını şart koşan bir yasa çıkarmıştır. Bu durum hükümetin deprem yardım fonlarının idaresi sırasında yaptığı yolsuzluklarla birleşince toplumsal memnuniyetsizlik iyice artmıştır⁴⁵.

Muhalefet ve siyasi örgütlenmelerin Somoza rejimine karşı hareketlenmeleri bağlamında, 1974 yılının Ocak ayında, Nikaragua'nın farklı kesimlerinin önde gelen temsilcilerinden oluşan ve Ulusal Seferberlik adıyla bilinen bir grup Somoza rejimine karşı bir bildiri imzalamıştır. Bu bildiride Somoza rejimi siyasi baskıcılık, özgürlük ve adaletin yok edilmesi ile suçlanmıştır. Bildiri, "Yeni bir hükümet istiyoruz! Kökten bir değişim arıyoruz! Daha adil bir sistem için mücadele ediyoruz!" şeklinde sonlandırılmıştır. Kısa süre sonra, yedi siyasi örgütlenme ile İşçilerin Genel Konfederasyonu (CGT-I) ve Nikaragua İşçi Federasyonu (CTN) olmak üzere, ülkenin en büyük iki işçi örgütünden oluşan bir koalisyon ortaya çıkmıştır. İlginç biçimde, çeşitli odalarda ve birliklerde örgütlü olan Nikaragualı sermayedarlar hiçbir zaman Somoza karşıtı koalisyona katılmamışlardır. Sözü edilen koalisyon ağırlıklı olarak yüksek meslek sahiplerinden ve işçi liderlerinden oluşmuştur⁴⁶. Bu koalisyon haziran ve eylül aylarında gerçekleştirilmesi öngörülen başkanlık seçimini boykot etme çağrısında bulunmuş ve bu çağrısında hatırı sayılır bir etki yaratmıştır. Her örgütten üç kişinin katılımı ile toplam 27 kişi "oy verilecek kimsenin olmadığı"ni iddia eden, ifade, bilgi edinme, din ve sendikal örgütlenme özgürlüğünün var olmayışını kınayan bir bildiri imzalamıştır⁴⁷.

⁴⁴ PARSA, s. 69, 70.

⁴⁵ PARSA, s. 70, 71.

⁴⁶ PARSA, s. 70.

⁴⁷ PARSA, s. 71.

Hükümet artan eleştiriler karşısında, Basın Yoluyla Karalama Yasası'nı çıkarmış, Kiliseye karşı ceza davaları açmış ve birçok aktivisti ve muhalif organizatörü tutuklatmıştır. Koalisyonun 27 imzacısı da o sırada ülkede yürürlükte bulunan, bütün vatandaşların oy kullanmasını zorunlu tutan yasaya muhalefetten suçlu bulunarak altı aylığına vatandaşlık haklarından yoksun bırakılmıştır⁴⁸.

Başkanlık seçimi Eylülde gerçekleştirilmiş ve esasen seçme yeterliliğine sahip olanların yarısından azı oy kullanmış; seçimlerin sonucunda Somoza Debayle başkan seçilmiştir⁴⁹.

Bu gelişmelerin ardından ülkede çekişmeli ortam devam etmiştir. 1974 yılının sonunda, Sandinistalar tarafından, tarım bakanının konutunda verilen bir resepsiyona saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırıda birçok etkin isim rehin alınmış ve karşılığında 2 milyon dolar fidye elde edilmiştir. Ayrıca Daniel Ortega Saavedra'nın da aralarında bulunduğu birçok Sandinista tutuklusunun serbest bırakılması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra gerillaların yayınladığı bildiriler ülkedeki gazeteler, iki televizyon kanalı ve altı radyo istasyonu tarafından yayımlanmıştır. Bu olay, Somoza iktidarını ülke çapında, 33 ay süren bir olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilan etmeye itmiş, ayrıca Ulusal Muhafız Birliğince dağlarda gerilla avına başlanmış ve köylüler tutuklanarak çalışma kamplarında hapsedilmiştir. Devam eden süreçte çok sert önlemler alınmış ve medyada süregelen sansür uygulamasına devam edilmiştir⁵⁰.

1978 yılına gelindiğinde, Nikaragua'da bir ekonomik durgunluk baş göstermiş ve şartlar devrim için elverişli hale gelmiştir. Somoza karşıtı gazete, La Prensa'nın editörü Joaquin Chamorro'nun suikaste uğramasının ardından, halk bu suikastten Somoza'yı sorumlu tutmuştur. Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN) tarafından öncülük edilen Somoza karşıtı gerillalar, orduya karşı şiddetli bir ayaklanma başlatmışlar ve böylece Nikaragua'da iç savaş başlamıştır⁵¹.

5. Nikaragua'da Demokrasiye Geçiş Süreci

Çok sayıda insanın öldüğü şiddetli bir iç savaşın ardından 17 Temmuz 1979 tarihinde Somoza istifa etmek durumunda kalmış ve Paraguay'a sürgüne gönderilmiştir. 20 Temmuz'da Sandinista kuvvetleri Managua'ya girmişler

⁴⁸ PARSA, s. 71.

⁴⁹ PARSA, s. 72.

⁵⁰ "Timeline: Nicaragua".

⁵¹ "Timeline: Nicaragua".

ve yüzlerce Nikaragualı zaferi kutlamıştır⁵² ⁵³. Devrimin hemen ertesi günü Temel Statü (Fundamental Statute of Republic of Nicaragua) yayınlanmak suretiyle mevcut hükümet kaldırılarak yerini beş üyeden oluşan Cunta (Junta-JGRN)⁵⁴ resmi olarak almıştır⁵⁵ ⁵⁶. Ayrıca, yasama, yürütme ve yargıdan oluşan geçici bir hükümet yapısı oluşturulmuştur. Yürütme görevi Cunta'nın, yasama görevi Cunta ile birlikte Divan'ın (The Council of State)⁵⁷, yargı görevi ise mahkemelerindir⁵⁸. Bunun yanı sıra, Ulusal Muhafız Birliği'nin yerini “*demokratik süreci ve ulusun egemenliği ve bağımsızlığı ile toprak bütünlüğünü korumaya adanmış, yeni milliyetçi bir Ulusal Ordu*” almıştır⁵⁹. Cunta, 21 Ağustos tarihinde, Haklar ve Garantiler Temel Statüsü'nü (the Fundamental Statute of Rights and Guarantees of the Nicaraguan People) yayınlamıştır. Statü ile Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin anahtar hükümlerini benimsemiş, bunlar iç hukukta bağlayıcı

⁵² “Timeline: Nicaragua”.

⁵³ Sandinista devriminin üç ana prensibi, siyasi çoğulculuk (political pluralism), karma ekonomi (mixed economy) ve bağlantısızlık (non-alignment)dır. Ancak bu prensipler, kökenini, Marksist rejimler tarafından desteklenen siyasi uygulamalardan almamıştır. Başkan Daniel Ortega 19 Temmuz 1988'de modern Sandinism'in sosyalist karakterini ve böylece Sandinista devrimini ilan ettiğinde, Nikaragua'da sosyalizmin ne anlama geldiğini de hemen tanımlamıştır: “siyasi çoğulculuk, karma ekonomi ve bağlantısızlığı destekleyen bir sistem”. AZIC-RI, s. 12.

⁵⁴ Cunta'nın beş üyesi şöyledir: iki muhafazakâr (Alfonso Robelo ve Violeta Barrios de Chamorro), bir Sandinista taraftarı sol görüşlü (Moises Hassan) ve iki Sandinista üyesi (Daniel Ortega ve Sergio Ramirez). Uyuşmazlıklar ve istifalar sonucunda 1981 yılında Cunta sadece 3 kişi üyeli bir organ haline gelmiştir: aynı iki Sandinista üyesi ve Demokratik Muhafazakar Parti ile bağlantıları olan bir hukukçu olan Cordova Rivas. Bkz. MIJESKI, Introduction, s. 6.

⁵⁵ Junta'nın iki üyesi (Violeta Barrios de Chamorro ve Alfonso Robelo) Somoza'nın düşürülmesinde işbirliği yapan devrimci olmayan güçler arasından seçilmiş olsa da diğer üç üyesi (Moisés Hassan, Sergio Ramirez ve Daniel Ortega) FSLN üyesi yahut sempatizanıdır. Dolayısıyla güç dengesini elinde tutan, esasen FSLN'dir. REDING, The Evolution of Governmental Institutions, s.16.

⁵⁶ REDING, Evolution, s.16.

⁵⁷ Divan ilk kurulduğunda 33 üyeden oluşmaktadır ancak Junta tarafından 1984 yılının Mayıs ayında ilk toplanmasını gerçekleştirerek göreve başlamasından önce 14 üyelik daha eklenecek 47 üyeye ulaşmıştır. VANDEN, PREVOST, s. 72.

Her ne kadar Divan üyelerinin yüzde 60-75'i FSLN üyesi olsa da, Divanın üyeleri Nikaragua toplumunun farklı kesimlerinden atanmıştır: bütün siyasi partiler, ordu, kilise, özel sektör grupları ve kitle örgütleri ile halk örgütleri. 1985 yılının ocak ayında yerini millet meclisi almadan önce ise üye sayısı 51 üyeye çıkmıştı. MIJESKI, Introduction, s. 6; VANDEN, PREVOST, s. 73.

⁵⁸ SCHROEDER, Nicaraguan revolution, MIJESKI, Introduction, s. 5; BARTON, s. 56-57.

⁵⁹ Inter-American Commission On Human Rights, “Report on The Situation of Human Rights in The Republic of Nicaragua”.

hale getirilmiştir. Bunlarla birlikte ölüm cezasını kaldırmış ve yaşama hakkının doğuştan var olan ve dokunulamaz bir hak olduğunu vurgulamıştır⁶⁰.

Bu dönemde Sandinista hükümeti uluslararası camianın da dikkatini çeken, okuryazarlık, eğitim, sağlık hizmetleri, çocuk bakımı, sendikalar ve toprak reformu gibi hususlardaki sosyal programlarını uygulamaya başlamıştır. Bütün bu olumlu gelişmelere karşılık, ABD Sandinista rejimini devirmeyi amaçlayan ve on yıl sürerek çok sayıda insanın ölümüne ve çok büyük miktarlarda ekonomik kayıplara yol açan “karşı savaş”ı (contra war – muhalifler tarafından başlatılan iç savaş) finansal olarak desteklemeye başlamıştır⁶¹. Ayrıca Somoza’nın devrilmesinden önce FSLN halka kurucu bir millet meclisi için seçimler yapılacağına söz vermiş, böylece Nikaragualılar Nikaragua tarihinde ilk defa olarak kendi kaderlerini tayin etmeye çağırılmışlardır. Bu söz, Temel Statü’de de yer almaktadır⁶².

Devrim sonrası Nikaragua’da, Temel Statü ile geçici bir hükümet sistemi kurulmuş olmasının yanı sıra, hem Somoza döneminden kalma kanunlar ve hükümler hem de geçici hükümet tarafından yayımlanan kararnamelerin uygulandığı bir hukuki sistem ortaya çıkmıştır. Bu durum karşısında Sandinistalar, sistemi revize etmek ve devrimin değerleri ve amaçları ile uyumlu yeni bir sistem kurmak ihtiyacı hissetmişlerdir. ABD’nin desteklediği karşı savaşta ulusal ve uluslararası desteği kazanma amacıyla, demokratik niyetlerinin açıkça görülmesini istedikleri için yeni bir Anayasa hazırlanmasına karar vermişlerdir⁶³. Zira Sandinistalara göre yeni bir anayasanın yapımı, ülke içinde orta sınıfın yönetime katılması ve rejimi desteklemesi; ülke dışında ise insan haklarını garanti altına alan bir anayasanın uluslararası desteği sürdürmek bakımından gerekli olması açısından büyük önem taşımaktadır.

Somoza’nın devrilmesinden önce FSLN tarafından halka söz verildiği ve Temel Statü’de de öngörüldüğü üzere halk tarafından bir kurucu meclisin seçilmesi, yeni anayasanın oluşturulması sürecinde ilk adımı teşkil etmektedir. Yeni anayasa referandumla kabul edilmemiştir. Anayasa, kurucu meclis tarafından hazırlanmış ve onaylanmış olduğundan, meşruiyeti de büyük ölçüde 1984 seçimlerinin demokratik olup olmadığı hususuna dayanmaktadır⁶⁴.

⁶⁰ REDING, Evolution, s. 17.

⁶¹ “Timeline: Nicaragua”.

⁶² WISE, s. 533.

⁶³ REDING, Nicaragua’s New Constitution: A Close Reading, s. 79.

⁶⁴ WISE, s.534.

A. 1984 Seçimleri

Temel Statü'de seçimlerin “ulusal kalkınmanın şartları izin verir vermez” gerçekleştirileceği belirtilmiştir⁶⁵. 1980 yılının Ağustos ayında, seçimlerin 1985 yılından daha geç gerçekleştirilmeyeceği belirtilmiştir. Nikaragua'da, Somoza döneminde ve öncesinde gerçekten demokratik seçimler yapılmadığı için, seçimlere hazırlık Nikaragua için önemli görülmemiştir. Özellikle başta eğitim olmak üzere sosyal şartları iyileştirmeye öncelik verilmiş, ülkeyi kalkındırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır⁶⁶. Daha sonra, 4 Kasım 1984 tarihi seçim tarihi olarak belirlenmiştir⁶⁷. Latin Amerika Çalışmalar Derneği'nin (LASA) seçim gözlem takımına göre bunun sebebi, adil ve sağlıklı bir seçim yapılması suretiyle ABD'nin müdahalesinden kurtulmaktır^{68 69}.

Seçimler konusunda diğer ülkelerin seçim yasalarını incelemek üzere yurt dışına delegeler gönderilmiştir. FSLN ve diğer partiler arasında ve Meclis içerisinde seçimlere ilişkin temel kuralları belirlemek için çeşitli müzakereler yapılmıştır⁷⁰. Ayrıca muhalif partilerin haklarını garanti altına almak amacıyla, 1982 yılında çıkarılan Siyasi Partiler Kanunu'nun hazırlanması esnasında görüşleri alınmıştır⁷¹. 1984 yılında ise seçimlerinin yapısını ve şartlarını belirleyen Seçim Yasası çıkarılmıştır. Seçim Yasası'nda Millet Meclisi (The National Assembly) için her birinin görev süresi altı yıl olmak üzere bir başkan, bir başkan yardımcısı ve 96 üyenin eşzamanlı seçilmesi öngörülmüştür. Ayrıca Millet Meclisi, partilerin almış oldukları oylara göre nispi temsil sistemi ile farklı coğrafi bölgelerin üyelerinden oluşacaktır. Meclis hem yasama hem de yeni bir anayasa taslağı hazırlama yetkisi ile donatılmıştır⁷². Bunların yanı sıra, ülke nüfus yoğunluğuna göre dokuz bölgeye ayrılmış ve her bir bölge için mecliste 10 sandalye ayrılmıştır. Kalan altı sandalye ise başkanlık için yarışan adayların mağlup olanları için ayrılmıştır. Seçimlere hazırlık olarak, Kosta Rika ve Venezuela'dan model alınarak, belirli bir seçim sistemi

⁶⁵ Bknz. Madde 28 (İspanyolca metin) “Estatuto Fundamental”, ENVIO TEAM, Setting the Rules of the Game Nicaragua's Reformed Electoral Law.

⁶⁶ VANDEN, PREVOST, s. 75.

⁶⁷ MIJESKI, Introduction, s. 9.

⁶⁸ MIJESKI, Introduction, s. 9.

⁶⁹ Bazı Sandinistalar, 1984 seçimlerinin tamamen bir taktisel taviz olduğu görüşündedirler. Bkz. FORAN, GOODWIN, s. 229.

⁷⁰ WALKER, WILLIAMS, s. 485.

⁷¹ JONAS, STEIN, s. 15.

⁷² MIJESKI, Introduction, s.11.

geliştirmek ve oy vereceklerin kayıt prosedürünü yürütmekle görevli, üyeleri Anayasa Mahkemesince atanan beş kişiden oluşan bir Yüksek Seçim Kurulu oluşturulmuştur. Kayıt sürecinin tamamlanmasıyla birlikte, 1984 yılının Ağustos ayında, seçim kampanyaları başlamıştır⁷³.

Seçimlerde yarışan partilere seçim kampanyaları için eşit miktarda finansman sağlanmıştır. Partilere eşit süreli olarak ayrılmış 45 dakikalık radyo ve 30 dakikalık televizyon programlarında seçim kampanyalarını gerçekleştirme imkânı verilmiştir⁷⁴. Bunun yanı sıra, başkan yardımcılığı adayları arasında da televizyon tartışmaları gerçekleştirilmiştir⁷⁵. Ayrıca her bir partinin kayıt, oylama ve oyların sayılması süreçleri boyunca hazır bulunan seçim gözlemcileri olmuştur. İsveç Seçim Komisyonu, bütün bu süreçte teknik yardım sağlamıştır⁷⁶.

B. 1984 Seçimleri Sonrası Hükümet Sistemi

4 Kasım 1984 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde yedi siyasi parti yarışmıştır. Seçimlere kayıt zorunlu olmakla birlikte, seçimlerde oy kullanılması zorunlu tutulmamıştır. Yaklaşık 1.2 milyon Nikaragualı oy kullanmıştır (oy kullanma yeterliliği olanların % 94'ü kayıt olmuş, bunların % 75'i oy kullanmıştır)⁷⁷. FSLN oyların % 66.8'ini alarak seçimlerden galip parti olarak çıkmıştır. Ancak FSLN oyların % 66.8'ini almasına karşılık, meclisteki sandalyelerin % 63.5'ini alabilmiştir. Meclisin doksan üyesi nispi temsil sistemine göre seçilmiş, kalan altı üye ise mağlup olan başkan adayları arasından eklenmiştir⁷⁸. Böylece muhalif partiler de seçimlere katılarak 35 sandalye kazanmış ve Meclis'te temsil edilerek yeni anayasanın yazımına katkıda bulunmuşlardır⁷⁹.

1984 seçimlerinin yapılması ile Cunta'nın görevi sona ermiş ve Divan'ın yerini Millet Meclisi almıştır. Daniel Ortega Başkan, Sergio Ramirez Mercado ise Başkan Yardımcısı olarak göreve başlamıştır. Bundan iki gün sonra Meclis

⁷³ MIJESKI, Introduction, s. 9; REDING, Who says what's fit to print? The words behind the words, s. 494, 495; WALKER, WILLIAMS, s. 487.

⁷⁴ REDING, Who says what's fit to print? The words behind the words, s. 495.

⁷⁵ REDING Nicaragua's New Constitution, s. 104.

⁷⁶ REDING, Evolution, s. 25.

⁷⁷ WILLIAMS, s. 15, 19, REDING, Who says what's fit to print? The words behind the words, s. 495.

⁷⁸ WISE, s. 536, REDING, Who says what's fit to print? The words behind the words, s. 495.

⁷⁹ BOOTH, RICHARD, s. 119.

Başkanı olarak Carlos Núñez seçilmiştir⁸⁰. Başkan, başkan yardımcısı ve meclis üyelerinin her birinin görev süresi altı yıldır.

C. Yeni Anayasa Yapım Süreci

Yeni Millet Meclisi göreve başladıktan sonra, anayasa yazımı sürecini tamamlaması için kendisine iki yıl süre verilmiştir⁸¹. Yeni Meclis, ilk iş olarak 1985 yılının Nisan ayında, yeni Anayasa taslağını hazırlamak üzere 22 üyeli bir Anayasa Komisyonu atamıştır. Komisyon üyelikleri seçim sonuçlarına göre dağıtılmıştır. Komisyon'un 12 üyesi FSLN'den, 10'u da seçimlere katılan diğer partilerden oluşmaktadır⁸². Komisyon'da normalde FSLN üye sayısı daha fazla olması gerekmekte idi. Ancak her partinin temsil edilebilmesi için, FSLN hak ettiğinden daha az olan 12 (% 55) üye ile yetinmiştir^{83 84}. Anayasa yapım sürecinin büyük çoğunluğuna meclisin üç başkan yardımcısından ikisi olan PCD'den Clemento Guido ile PPSC'den Mauricio Diaz başkanlık etmiş olduğundan, Komisyon'da muhalefet daha avantajlı olmuştur⁸⁵.

Komisyon, çalışmalarına 1985 yazının başında başlamıştır. Komisyon tarafından dört delege seçilerek yerinde inceleme yapmak üzere 18 tane yabancı ülkeye gönderilmişlerdir. Millet Meclisi'nin Dış İlişkiler Alt Komisyonu tarafından gerekli düzenlemeler yapılarak, bir delege Mayıs ayında Sovyetler Birliği, Macaristan, Bulgaristan ve diğerlerini de kapsayacak şekilde Avrupa'daki sosyalist ülkeleri ziyaret etmiştir. İkinci delege Ağustos ayında Venezuela, Küba, Peru, Kolombiya, Panama, Kosta Rika ve Arjantin gibi Latin Amerika ülkelerine gitmiştir. Üçüncü delege Ekim ayında, İsviçre, İspanya, İngiltere, Fransa ve Batı Almanya'ya; dördüncü delege ise aralık ayında Amerika'ya seyahatle görevlendirilmiştir⁸⁶. Ancak her ne kadar delegeler Amerika'daki anayasa uzmanları ile görüş alışverişinde bulunmak istediler ise de Reagan Yönetimi tarafından vizeleri reddedilmiştir. Buna

⁸⁰ 1984 seçimleri yapılarak başkan ve yasamanın seçilmesi suretiyle Nikaragua, ideolojik olarak yedi farklı partinin yeni anayasa hakkında görüşmelere başladığı bir temsili demokrasi (representative democracy) haline gelmiştir. REDING, Evolution, s. 25.

⁸¹ WALKER, WILLIAMS, s. 491.

⁸² JONAS, STEIN, s. 19, 20.

⁸³ WISE, s. 536, 537.

⁸⁴ Anayasa Komisyonundaki üyeler, birbirinden birçok konuda farklı görüşler ileri süren kimselerdir. Öyle ki Komisyon'da yer alan 12 FSLN delegesinden beşi devrimci kanattan, diğerleri ise daha ulusalcı kanattan ve Ortodoks Marksist eğilimli kimselerden seçilmiştir. REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 83.

⁸⁵ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 80.

⁸⁶ AZICRI, s. 7, 8.

rağmen Amerikalı hukukçular Nikaragua'ya gelerek Anayasa taslağına ilişkin müzakerelere iştirak etmek suretiyle anayasa yapım sürecine katkıda bulunmuşlardır⁸⁷.

Ağustos-Ekim 1985 arasında siyasi partiler, dini gruplar, iş ve meslek sendikaları ve diğer örgütler taslakta nelerin yer alması gerektiğine ilişkin görüşlerini sunmak için komisyonla buluşmaya davet edilmişlerdir. Bu gruplarla toplantılar düzenlenmiştir. Millet meclisinde temsil edilen yedi siyasi parti de dâhil olmak üzere davet edilenlerin bir kısmı bu davete icabet etmişlerdir. Siyasi partilerin her biri, detaylı öneriler sunmuşlar ve bu önerilerin tamamı bağımsız El Nuevo Diario'da yayınlanmıştır^{88 89 90}.

21 Şubat 1986 tarihinde, Meclis Başkanı Carlos Nunez, yeni Anayasa'nın başlangıç niteliğindeki (ilk) taslağını, yasama organına resmi olarak sunmuştur⁹¹. Bu arada halk da anayasal tartışmalara katılmaya teşvik edilmiştir. 1986 yılının Şubat ayında anayasa tasarısının ilk taslağının 150.000 kopyası halka dağıtılmıştır^{92 93}. Hükümet tarafından, muhalif partilerin temsilcileri ile gerçekleştirilen 12 adet televizyon tartışma programı finanse edilmiştir. Daha sonra Komisyon, şehir toplantıları şeklinde gerçekleştirilen ve "cabildos abiertos" denilen açık toplantılar düzenleyerek halkın düşüncelerini öğrenmek istemiştir. Bu toplantılar iki türlü olarak Mayıs ve Haziran aylarında, ülke çapında gerçekleştirilmiştir. Her hafta başkan Ortega ve yardımcısı Sergio Ramirez ve diğer hükümet görevlileri televizyonda De Cara al Pueblo'da canlı olarak yayınlanan şehir toplantılarına katılmış ve doğrudan vatandaşlar tarafından sorulan soruları ve eleştirileri cevaplamışlardır. Her sabah,

⁸⁷ WISE, dipnot 86.

⁸⁸ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 80; JONAS, STEIN, s. 20.

⁸⁹ Bu durum yeni kuruldukları için mecliste temsil edilmeyen iki parti olan the Trotskyist Revolutionary Workers' Party ve merkez sağcı Central American Unionist Party için ayrıca bir fırsat olmuş ve bu partiler ilk kamu bildirimlerini yapmışlardır. REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 82; AZICRI, s. 9, 10.

⁹⁰ 1985 yılının Ağustos ve Ekim ayları arasında siyasi partiler ve diğer toplumsal gruplar tarafından 24 adet anayasa teklifi verilmiştir. REDING, By the people: constitution making in Nicaragua, s. 436.

⁹¹ AZICRI, s. 8.

⁹² Bu ilk taslak, 221 maddeden oluşmuştur ve müteakip taslaklardan oldukça uzundur. BARTON, s. 56-57.

⁹³ 1986 yılında Nikaragua'da toplam nüfus, 3.781.000'dir. 1.900.000 civarında 15 yaş üzeri nüfusun varlığı ve gelişmekte olan bir ülke olarak ailelerin kalabalık oluşu düşünüldüğünde, yaklaşık olarak her aileye bir anayasa taslağı kopyası düşmektedir. Nikaragua nüfusu hakkında detaylı bilgi için bkz. United Nations Department of Economic and Social Affairs, "Population Division-Detailed Indicators".

“Nikaragua'nın Sesi” (The Voice of Nicaragua) kanalı, “Cantacto 620” adı verilen dört saatlik bir canlı yayın programı yayınlamış ve burada vatandaşlar her konudaki soruları, şikâyetleri ve eleştirileri ile yayına bağlanabilmişlerdir⁹⁴. Toplantıların bir kısmı anayasa taslağının herhangi bir kısmına ilişkin olarak toplumun tüm kesimlerine açık iken, yedi tanesi ise kadınlar için özellikle önem taşıyan hususlara ilişkin olarak gerçekleştirilmiştir⁹⁵. Gerçekleştirilen toplam 73 adet toplantıya 100.000 kadar vatandaş katılmıştır. Toplantılara katılan vatandaşlardan 2.500 tanesi sunum yapmış, 1.500 tanesi ise taslağa ilişkin açıklamalarını yazılı olarak iletmiştir⁹⁶. Bu toplantılarda ifade edilen düşünceler, “Barricada” ve “El Nuevo Diario”da basılmış, ayrıca radyoda canlı olarak ve önemli noktaları da geceleri televizyonda yarım saatlik özet programlarda yayınlanmıştır^{97 98}.

Merkezci PPSC, Sandinistaların kendi partilerini güvenilir göstermek suretiyle toplantıları manipüle edecekleri endişesi taşıdığını açıklamasına karşın cabildos'a katılmıştır. Diğer taraftan PCD ise yasa koyucuların seçimlere ilişkin yetkisinin ihlal edildiği, böylece temsili demokrasinin baltalandığı iddialarıyla halkın katıldığı toplantılar yapılması düşüncesine karşı çıkmış ve sonuçta taraftarlarından bu toplantılara katılmamalarını istemiştir. Buna karşılık, anayasa komisyonundaki çalışmalarına devam etmiştir. PLI da Komisyon'dan çekilmiştir. Ancak “La Prensa” gazetesinde detaylı karşı öneriler yayınlamaya devam etmiştir. Tüm bunlar, ülkenin iki başlıca merkez sağ partisinin cabildos'a katılmadığı anlamına gelmektedir⁹⁹.

Bunların yanı sıra, sağ kanat “Coordinadora” siyasi koalisyonunu oluşturan üç siyasi parti, iki sendika ve Ticaret Odası anayasa taslağı hazırlanması sürecine katılmayı reddetmiştir¹⁰⁰. Buna karşılık Coordinadora'nın unsurları dolaylı şekilde anayasanın yapım sürecine katılımda bulunmuşlardır. Coordinadora koalisyonunu oluşturan partilerden birinin lideri olan Mario

⁹⁴ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 105.

⁹⁵ WALKER, WILLIAMS, s. 489, MORGAN, s. 24.

⁹⁶ WALKER, WILLIAMS, s. 489.

⁹⁷ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 82; JONAS, STEIN, s. 20, AZICRI, s. 9, REDING, Evolution, s. 28, REDING, By the people, s. 435, 436.

⁹⁸ Meclis üyelerinden birisi bu toplantıların aslında “insanların anayasal meseleleri anlamalarına yardımcı olmak” için düşünüldüğünü; ancak “temsilcilere insanların yararına olarak nasıl yasama faaliyetinde bulunacakları hususunda yardımcı olacak bir pratik okul” olduğunu belirtmiştir. JONAS, STEIN, s. 20.

⁹⁹ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 82.; REDING, By the People, s. 435.

¹⁰⁰ Bu koalisyon aynı zamanda 1984 seçimlerine de katılmamıştır.

Rappacciolli ve Nikaragua Barosu'nun başkanı Alberto Saborio, La Prensa'da yayınlanan çeşitli makaleleri ile ilk anayasa taslağına ilişkin eleştirilerini açıklamışlardır¹⁰¹.

Katolik Kilisesi, daha sınırlı bir şekilde de olsa, anayasa çalışmalarına ilişkin süreçte yer almıştır. Nikaragualı Piskoposlar Birliği (Nicaraguan Conference of Bishops) tarafından temsil edilen Katolik Kilisesi, ilk anayasa taslağının yayınlanmasının ardından zorunlu askerliğe, bir diğer deyişle hükümet tarafından adlandırıldığı üzere "vatansever askerlik hizmeti"ne (patriotic military service) karşı çıkmıştır. Kilise ayrıca aile planlamasına karşı olduğunu belirten bir bildiri de yayınlamıştır. Buna karşılık Kilise, papazların yahut kilise mensubu olmayan Katoliklerin cabildos'a katılımını sınırlama girişiminde bulunmamış; hatta papazların ve rahibelerin bir kısmı, devrimi destekleyen bir kısmı ise devrime karşı çıkan muhafazakâr görüşler ileri sürmek suretiyle toplantılara önemli katkılarda bulunmuşlardır¹⁰².

Anayasa taslağındaki bazı hususlar hakkında Komisyon'da ve halk arasında ciddi tartışmalar gerçekleşmiştir. Anayasal süreç boyunca, tartışılan hususlarda FSLN delegelerinin tamamı her zaman için aynı yönde düşünce açıklamalarında bulunmamışlardır. Özellikle yargısal denetim, uluslararası insan hakları sözleşmelerinin anayasaya katılması gibi bazı önemli meselelerde farklı görüşleri savunmuşlardır¹⁰³.

Taslakta yer temel başlıklara ilişkin önerileri şöylece sıralayabiliriz:

- Yargısal denetim: Sandinistalar, Anayasa Mahkemesi'nin başkanının ve yasama meclisinin işlemlerinin hukukiliği hakkında karar verme yetkisi bakımından görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Ancak yargısal denetimin gerekliliği doğrultusunda ve devlet erkleri arasında belirgin bir kuvvetler ayrılığının vurgulanması suretiyle sonuca ulaşılmıştır¹⁰⁴.

- Ordunun FSLN'den bağımsız olması¹⁰⁵: Seçimler sonrası ordu kimliğini Sandinista olarak sürdürse ve üyeleri Sandinista değerleri

¹⁰¹ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 82, 83; AZICRI, s. 10.

¹⁰² REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 83; AZICRI, s. 10.

¹⁰³ Belirli bir hususta delegelerin bazıları orta yolcu bir pozisyon alırken bazıları ise daha radikal bir duruş sergilemiştir. Bu, FLSN'nin diğer siyasi partilere daha önceden belirlenmiş, değiştirilemez bir anayasal metin dayatmaya kararlı olmadığına da göstergesidir. AZICRI, s. 9.

¹⁰⁴ JONAS, STEIN, s. 20.

¹⁰⁵ 4 Nisan 1986 tarihinde PPSC parlamento lideri Luis Humberto Guzman bir FSLN temsilcisi Rafael Solis Cerda ile karşılıklı gerçekleştirilen bir televizyon tartışmasında silahlı kuvvetlerin hükümetteki partiden ayrılmasını talep etti. Her iki tarafın görüşleri, 11 Nisan'da El Nuevo Diario'da yayınlandı. REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 104, 105.

doğrultusunda (örn. milliyetçilik ve antiemperyalizm) eğitilse de, Anayasa'da ordunun bağlılığının bir partiye değil, ülkeye ve ulusal Anayasa'ya olduğu belirtilmektedir. Ayrıca ordu, Sandinista olmayanların katılımına da açıktır. Ancak anayasal tartışmalar esnasında muhalefet, ordunun üst düzey görevlileri Sandinista olduğu için ordunun yapısına karşı çıkmıştır. Silahlı kuvvetlerde çoğulculuğun eksikliğinden söz etmiş, silahlı kuvvetlerin depolitize edilmesine yönelik çağrılar yaparak ordunun bağımsız bir yapısının olması gerektiğini savunmuştur. Bunlara cevaben FSLN, Latin Amerika tarihindeki apolitik ordularla ilgili tecrübelerden söz ederek Şili, Uruguay, Arjantin ve Brezilya'daki özgürce seçilmiş hükümetlerin hepsinin apolitik ordular tarafından sonlandırıldığını belirtmiştir. Tartışmalar sonucunda, Latin Amerika'daki mevcut tecrübeler ışığında, muhalefetin savunduğu şekilde bağımsız orduların devrimci ulusal hükümetlerden ayrılabilceği ve hükümete karşı hareket edebileceği sonucuna ulaşılmıştır¹⁰⁶.

- Kitle örgütleri: 1984 seçimleri öncesi, siyasi partiler gibi kitle örgütleri de Divan'da temsil edilmişlerdir. Bu durumu göz önüne alan muhalefet, Sandinista kontrolünde olan kitle örgütü olarak algıladığı örgütlerin devletin karar alma organında yahut idaresinde resmi bir rol oynamasını sağlayacak bir düzenleme yapılmasına karşı çıkmıştır. Tartışmalar sonucunda, millet meclisinin sadece siyasi parti temsilcilerinden oluşacağı Anayasa'da belirtilmiştir¹⁰⁷.

- Uluslararası insan hakları sözleşmeleri: Anayasa Komisyonu'nda tartışmalara neden olan hususlardan birisi de uluslararası insan hakları sözleşmelerine Anayasa metninde yer verilmesidir. PCD delegesi Eduardo Molina Palacios, anayasaya iki insan hakları bildirgesinin (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirgesi) ve üç insan hakları sözleşmesinin (Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi) koyulması girişiminde bulunmuştur. Ortodoks Marksistler anlaşmalarda yer alan vicdan, düşünce, din ve barışçı toplanma hürriyetini işaret eden bazı haklar nedeniyle bu öneriye karşı çıkmıştır. Diğer taraftan ulusalcı Sandinistalar da, böyle bir hükmün yabancıların iç işlere müdahalesini kolaylaştıracağı ve bu nedenle ulusal egemenliğin ihlal edilebileceği korkusuyla, bu öneriye karşı çıkmıştır. Devrimci Hıristiyanlar ise öneriyi desteklemiştir. Sonuçta, FSLN delegeleri

¹⁰⁶REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 108, 109; JONAS, STEIN, s. 20.

¹⁰⁷JONAS, STEIN, s. 20, 21.

Danilo Aguirre Solis ve Humberto Solis Barker ve Sixto Ulloa Dona'nın PCD ve PSC delegeleri tarafında oy vermeleri ile, teklifin bir oyla anayasa taslağına yazılması sağlanmıştır. Millet Meclisi'ndeki son oylamada da, Sandinistalar sözü edilen maddeye karşı olumsuz tavırlarını değiştirmişler ve Ortodoks Marksist'ler de karşıt duruşlarını yumuşatmışlardır. Madde metni ulusal duyarlılıklar dikkate alınarak değiştirilmiştir. Maddenin Anayasa'daki yeri, "Nikaragua Vatandaşlarının Hakları, Ödevleri ve Güvenceleri" (Rights, Duties and Guarantees of the Nicaraguan People) başlıklı bölüm altında belirlenmiş ve bu da düzenlemenin uygulanabilirliğini arttırmıştır. Böylece ulusal düzeydeki acil durumlarda dahi sözü edilen maddenin uygulanmasının askıya alınmaması sağlanmıştır¹⁰⁸.

- Gözaltı süreleri: Anayasa'nın 36. maddesine göre işkence yasaklanmıştır ve bu da askıya alınamaz bir düzenlemedir. Ayrıca suç işleyenler hakkında cezaya hükmedilmesi zorunludur. Anayasa'daki işkence karşıtı bu düzenlemeler daha önceki uygulamalar ile de uyumludur. 15 Nisan 1985'te Nikaragua İşkenceye Karşı Uluslararası Sözleşme'yi imzalamıştır. Devlet Güvenliği Genel Müdürlüğü (The General Directorate of State Security) muhaliflerden bazılarını karşıt güçlerle ("contra"lar - devrim sonrası iç savaşta hükümete karşı savaşan gerillalar) bağları olduğu gerekçesiyle gözaltına almış ve sonra da herhangi bir itham olmadan salıvererek yetkilerini kötüye kullanmıştır. Bu durum, anayasal tartışmalar esnasında demokratik süreci zedeleyici bir tehdit niteliği arz etmiştir¹⁰⁹. Bir PCD delegesi olan başkan yardımcısı Clemente Guido, itham olmadan gözaltı için maksimum on günlük bir süre ve yanlış tutuklamalar için cezalar öngörülmesini önermiştir. PCD vekili Eduardo Molina 24 saat, PLI vekili Joaquin Mejia ve FSLN vekili Gustavo Vega iki gün, FSLN vekilleri Danilo Aguirre ve Humberto Solis üç gün önermiş ve sonuçta teklif Guido'nun önerisi doğrultusunda kabul edilerek maddede değişiklik yapılmıştır¹¹⁰.

- Din hürriyeti: Din hürriyeti hakkına Anayasa'nın 29. ve 69. maddelerinde yer verilmiştir. Nikaragua'da dini anlaşmazlık, ateizm ve antiklerikalizm arasında değildir. Bir tarafta Roma İmparatorluğu'nun hiyerarşik kurumları model alınarak oluşturulmuş Konstantinopolis Kilisesi'ni destekleyen piskoposların çoğunluğu vardır. Bunlar, Latin Amerika'nın geleneksel sosyal, ekonomik ve siyasi kurumlarını savunmaktadır. Diğer tarafta ise papazların

¹⁰⁸ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 84., REDING, By the people, s. 439.

¹⁰⁹ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 86.

¹¹⁰ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 87.

yarısı ve kilise mensubu olmayanların çoğunluğu bulunmaktadır ki bunlar, özgürlük teolojisinden esinlenmiş ve Katolik kilisesinin geniş unsurlarınca desteklenmektedir. Bunlar, demokratik yapıları desteklemektedir. Her iki taraf da anayasa komisyonunda temsil edilmiş ve Millet Meclisi'nde taslağa ilişkin daha sonraki tartışmalara da katılmışlardır. Muhafazakârlar, PSC ve PCD tarafından; ilericiler ise FSLN'nin devrimci Hıristiyan kanadınca temsil edilmiştir. Her iki tarafın da nihai taslakta etkileri olmuştur. PCD, Tanrının önsözde zikredilmesini görüşmelere sürekli katılımlarının şartlarından biri olarak talep etmiştir¹¹¹. Ancak bazı Hıristiyanlar, bunun devlet ve Kilise'nin birbirinden ayrılmasını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir¹¹². Bunun yanı sıra bazı muhafazakârlar, aynı zamanda kiliseyi ve devleti birbirinden ayıran hükümlere de karşı çıkmışlardır. Ancak muhafazakârlar kilisenin ve devletin birbirinden ayrılmasına ilişkin itirazlarında başarılı olamamışlar, nihayetinde din eğitimi kilise okulları ile sınırlı ve gönüllüğe dayalı olmuştur¹¹³.

Yukarıda belirtilenlerin dışında, tartışmalarda şu hususlar öne çıkmıştır: İlk anayasa taslağında her kesimden insan için Küba'da olduğu gibi ücretsiz sağlık ve eğitim hizmetleri güvenceleri yer almakta olmasına rağmen merkezci partilerin bu kıtlık ve savaş ortamında sözü edilen güvencelerin verilemeyeceğine yönelik eleştirileri karşısında nihai taslakta metin değiştirilmiştir. Değişikle, anılan düzenlemeler, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'de belirtilen daha belirsiz güvencelerle uyumlu hale getirilmiştir. PSC vekili Mauricio Diaz'ın teklifi üzerine de daha sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı anayasaya dâhil edilmiştir¹¹⁴.

Nikaragualı kadınların ilk anayasa taslağına ilişkin eleştirileri karşısında, nihai taslakta kadınların eşit haklarını teyit eden düzenlemeye yer verilmiştir. İlk taslak 18 erkek ve 2 kadından oluşan bir komisyon tarafından yazılmıştır. Taslakta, kanun önünde herkesin eşit olduğu belirtilmekte, kadınlar bakımından eşit iş için eşit ücret ödenmesi, ücretli hamilelik izni, çocuklar için bakım sağlanması gibi hususlara yer verilmektedir. Buna rağmen, kadınlar gazetelerde yayınlanan taslakta belirgin eksiklikler belirlemiş ve bunları Cabildos'larda da dile getirmişlerdir. Kadınlar özellikle aile reisinin kadın olduğu ailelere karşı ayrımcılığın önlenmesi için, ailenin evlilikten ziyade

¹¹¹ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 98, 99.

¹¹² REDING, Evolution, s. 29.

¹¹³ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 100.

¹¹⁴ REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 88.

ev işi esasına dayalı bir şekilde tanımlanması gerektiğini savunmuşlardır¹¹⁵. Ayrıca bazı kadınlar modası geçmiş ve cinsiyete dayalı bir yasal terminoloji olarak gördükleri, ebeveynlik yükümlülüklerini göstermek için kullanılan Latin terimi “patria potestad”ın kullanımına karşı çıkmışlardır. Terimin kökeninin, erkeklerin kadınlar ve çocukları üzerinde köleleri imiş gibi hüküm sürdükleri imparatorluk anlayışına dayandığına işaret etmişlerdir. Diğerleri ise böyle özel, yasal bir terimin halk tarafından şekillendirilen ve halka açık devrimci bir anayasada kullanılmasına karşı çıkmışlardır. Kadınların hükme yönelik eleştirileri doğrultusunda metinde değişiklikler yapılmış ve hükmün yeni hali, genel kuruldaki ikinci taslağa ilişkin nihai oylamada da onanmıştır. Ayrıca “patria potestad” terimi de “*ebeveyn ve çocukların görevleri*” şeklinde değiştirilmiştir¹¹⁶.

Bunların yanı sıra, kürtağın yasal olup olmaması hususuna ilişkin düşüncelerde keskin ayrılıklar ortaya çıkmış, orta sınıftan kimseler ve silahlı kuvvetler bunun yasal olmasını teklif ederken özellikle köylü kadınlar buna karşı çıkmıştır. Sonuç olarak kürtağa ilişkin bir düzenleme anayasaya alınmamıştır. Ancak cinsiyet eğitimi ve doğum kontrolünü de içeren aile planlaması hakkı, Katolik Kilisesi haricinde bütün kesimler tarafından desteklenmiştir¹¹⁷.

Bir başka önemli husus, Atlantik Kıyısının’da yaşayan Miskitolar’ın¹¹⁸ çok dilli eğitim ve bölgedeki doğal kaynakların bölgenin gelişimi için kullanılması gibi hususlarda ısrarcı olmalarıdır. Hükümetin 1984 yılından itibaren kurmuş olduğu bir komisyon vasıtasıyla bölgedeki temsilcilerle yaptığı görüşmeler sonucunda¹¹⁹, anayasanın çeşitli hükümleri ile Atlantik Kıyısı için bölgesel özerklik garanti altına alınmıştır. Yerlilere “*ulusal birlik içinde kültürel kimliklerini koruma ve geliştirme, kendi sosyal örgüt biçimlerini seçme ve iş işlerini geleneklerine uygun olarak yönetme*” hakkı tanınmıştır. Devlet bu toplulukların kendi doğal kaynaklarını kullanmalarını, kendi dillerinde eğitim almalarını, bu dillerin resmi olarak kullanılmasını garanti altına almış ve herhangi bir şekilde ayrımcılık yapılmasını yasaklamıştır¹²⁰.

¹¹⁵ Ancak bu talebin başarıya ulaşması Katolik Kilisesi’nin karşı çıkmaları nedeniyle engellenmiştir. REDING, Nicaragua’s New Constitution, s. 100.

¹¹⁶ REDING, Nicaragua’s New Constitution, s. 89, 90.

¹¹⁷ REDING, Evolution, s. 29.

¹¹⁸ Miskitolar, bölgede yaşayan bir Kızılderili kabilesidir.

¹¹⁹ REDING, Evolution, s. 29.

¹²⁰ JONAS, STEIN, s. 22, AZICRI, s. 8.

Cezaevi memurlarının talebi üzerine, anayasanın ikinci taslağının 39. maddesinde suçluyu topluma entegre etmeyi amaçlayan bir cezaevi sistemi düzenlenmiştir. Ayrıca Nikaragua Anayasası'nın 37. maddesine göre hiçbir Nikaragualı 30 yıldan fazla hapsedilemeyecek ve bu hükmün uygulanması hiçbir koşul altında askıya alınamayacaktır¹²¹.

Anayasa yapım sürecinde geniş kesimlerce dile getirilen bir diğer talep, hâkimlerin parti üyesi olamamalarıdır. Ayrıca küçük bir kesim tarafından da yasama organının, bütçe kontrolünü de yapması desteklenmiştir¹²². Bunların dışında, Managua'lılar belediye başkanlarının atanmamasını, seçimle gelmesini talep etmişlerdir¹²³. Bunun yanı sıra, PCD'nin girişimi ile ilk anayasa taslağına kamu mallarının kişisel veya siyasi çıkar sağlamak amacıyla kötüye kullanılmasını önlemek için "*kamu kaynaklarının kamusal işlev dışında bir amaçla kullanımı*"nı yasaklayan bir hüküm koyulmuştur. İkinci taslakta ise daha güçlü bir koruma sistemine yer verilerek, yasamaca başkan tarafından önerilen üç adayın bulunduğu bir listeden atanan bağımsız bir başmüfettişe, hükmet fonlarının ve devlet mallarının tamamının uygun kullanımını sağlamak ve izlemek yükümlülüğü getirilmiştir¹²⁴.

Gerek ilk anayasa taslağına gerekse ikinci anayasa taslağına ilişkin çeşitli tartışmalar, anayasanın uzlaşmaya dayanan toplumsal bir sözleşme biçiminde şekillenmesinde etkin rol oynamıştır. Her ne kadar ikinci taslağına ilişkin müzakereler Millet Meclisi içerisinde cereyan etse de bu süreç de kamunun takibine açılarak tartışmalar tekrar televizyonda yayınlanmıştır¹²⁵. Nitekim Meclis'teki siyasi partilerin çok farklı halk kesimlerini temsil ediyor olması ve aynı parti içinde dahi farklı düşüncelerin ileri sürülüyor olması da, ikinci taslağına ilişkin müzakerelerde halkın katılımını arttırmıştır.

Meclis'te ikinci taslak üzerinde detaylı müzakereler sonrasında gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, 19 Kasım 1986 tarihinde taslağına son şekli verilmiştir. Taslak metin aynı tarihte Millet Meclisi'nde kabul edilmiş ve Yeni Anayasa, 9 Ocak 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹²⁶.

¹²¹REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 85.

¹²²REDING, Evolution, s. 29.

¹²³REDING, Evolution, s. 29.

¹²⁴REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 94, 95.

¹²⁵REDING, Nicaragua's New Constitution, s. 104, 105.

¹²⁶WISE, s. 536, 537, BARTON, s. 56, 57.

SONUÇ

Nikaragua’da 1979 devrimi ve sonrasındaki siyasi gelişmeler ile anayasa yapım süreci değerlendirildiğinde; kopma yolu ile demokrasiye geçiş süreci yaşanmış olmasına rağmen, sözleşme yöntemi ile bir anayasa yapımının söz konusu olduğu görülmektedir. Nikaragua Anayasası’nın kabulünde bir referandum yapılmamış olmasının anayasanın meşruiyetini tartışılabilir hale getireceği ileri sürülebilirse de, Nikaragua Anayasası meşruiyetini büyük ölçüde 1984 seçimlerinden almaktadır. Gerek seçimlere gidilen sürecin demokratik ve müzakereye dayalı oluşu, gerekse seçimden sonra kurulan meclisteki vekillerin partilere göre dağılımı ve anayasa çalışmaları sürecindeki tutumları çalışmaların meşruiyetine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenlerle, referandum yapılmamış bile olsa, Nikaragua Anayasası’nın halkın katılımı ve çoğunluğunun desteği ile yapıldığını söyleyebilmek mümkündür. Ayrıca Nikaragua’da anayasa yapıcılarının, anayasa yapım sürecinde halkın görüşlerine önemli ölçüde başvurmuş olmaları, halkın anayasa yapımına katkısının ve anayasaya desteğinin ne kadar önemsendiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

KAYNAKÇA

- “Timeline: Nicaragua”, (Erişim) http://www.stanford.edu/group/arts/nicaragua/discovery_eng/timeline/, 11.11.2012.
- ATAR, Yavuz, *Demokrasilerde Anayasal Değişmenin Dinamikleri ve Anayasa Yapımı*, Konya: 2000.
- AZICRI, Max, The 1987 Nicaraguan Constitution: An Analytical Commentary, *Review of Socialist Law*, No. 1, s. 5-29, (<https://www.copyright.com/ccc/basicSearch.o?&operation=go&searchType=0&lastSearch=simple&all=on&titleOrStdNo=1573-0352>, erişim 14 Kasım 2012)BARTON, Christopher P., The Paradox of a Revolutionary Constitution: A Reading of the Nicaraguan Constitution, *Hastings Int'l and Comparative Law Review*, Vol. 12, s. 49-136.
- BOOTH, John A., RICHARD, Patricia Bayer, Revolution's Legacy: Residual Effects on Nicaraguan Participation and Attitudes in Comparative Context, *Latin American Politics and Society*, Vol. 48, No. 2, s. 117-140.
- Central Intelligence Agency, “Nicaragua”, (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nu.html>, erişim 10 Kasım 2012).
- Envio Team, “Setting the Rules of the Game Nicaragua's Reformed Electoral Law” (<http://www.envio.org.ni/articulo/2710>, erişim 15 Kasım 2012).
- “Estatuto Fundamental” ([http://legislacion.asamblea.gob.ni/Norma web.nsf/3133c0d121ea3897062568a1005e0f89/1a224f38057e9dc5062573080055c4de?OpenDocument](http://legislacion.asamblea.gob.ni/Norma%20web.nsf/3133c0d121ea3897062568a1005e0f89/1a224f38057e9dc5062573080055c4de?OpenDocument), erişim 15 Kasım 2012).
- FORAN, John, GOODWIN, Jeff, Revolutionary Outcomes in Iran and Nicaragua: Coalition Fragmentation, War, and the Limits of Social Transformation Author, *Theory and Society*, Vol. 22, No. 2, s. 209-247.
- Giovanni SARTORİ, *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş* (Çevirenler: Tunçer KARAMUSTAFAOĞLU, Mehmet TURHAN), Ankara: 1996.
- HUNTINGTON, Samuel P., (Çeviren: Ergun ÖZBUDUN), *Üçüncü Dalga: Geç 20. Yüzyılda Demokratikleşme*, 3. baskı, Ankara: 2011.
- Inter-American Commission On Human Rights, “Report on The Situation of Human Rights in The Republic of Nicaragua”, (<http://www.cidh.org/countryrep/nica81eng/chap.1.htm>, erişim 14 Kasım 2012).

- JONAS, Susanne, STEIN, Nancy, The Construction of Democracy in Nicaragua, *Latin American Perspectives*, Vol. 17, No. 3, s. 10-37.
- KORNBLITH, Miriam, The Politics of Constitution-Making: Constitutions and Democracy in Venezuela, *Journal of Latin American Studies*, Vol. 23, No. 1, s. 61-89.
- MORGAN, Martha I., Founding Mothers: Women's Voices and Stories in the 1987 Nicaraguan Constitution, *Boston University Law Review*, Vol. 70, No. 1, s. 1-104.
- MIJESKI, Kenneth J., Introduction, *The Nicaraguan Constitution of 1987*, (Editör: Kenneth J. MIJESKI), Latin American Series No. 17, Ohio: 1991, s. 1-22.
- ÖZBUDUN, Ergun, *Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı*, Ankara: 1993.
- PARSA, Misagh, (Çevirenler: Alper BİRDAL, Nahide ÖZKAN, Derya GÖÇER), *Devlet-İdeoloji ve Devrim*, İstanbul: 2004.
- REDING, Andrew, By the people: constitution making in Nicaragua, *Christianity&Chrisis*, Vol. 46, No. 18, s. 434-441.
- REDING, Andrew, Nicaragua's New Constitution: A Close Reading, *The Nicaraguan Constitution of 1987*, (Editör: Kenneth J. MIJESKI), Latin American Series No. 17, Ohio: 1991, s. 77-126.
- REDING, Andrew, The Evolution of Governmental Institutions, *Revolution and Counterrevolution in Nicaragua* (Editör: Thomas Walker), Colorado: 1991, s. 15-47.
- REDING, Andrew, Who says what's fit to print? The words behind the words, *Christianity&Chrisis*, Vol. 44, No. 21, s. 494-496. (<http://www.worldpolicy.org/sites/default/files/uploaded/image/C%26C-1984-What%20really%20happened%20on%20November%204.pdf>, erişim 15 Kasım 2012).
- SARTORI, Giovanni, (Çeviren: Ergun ÖZBUDUN), *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği: Yapılar Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme*, Ankara: 1997.
- SCHROEDER, Michael J., Nicaraguan revolution, *Encyclopedia of World History: The Contemporary World, 1950 to the Present* (Editörler:

- Marsha E., ACKERMANN, Michael SCHROEDER, Janice J. TERRY, Jiu-Hwa Lo UPSHUR, and Mark F. WHITTERS), Vol. 6, New York: 2008, (<http://www.fofweb.com/History/MainPrintPage.asp?iPin=WHVI238&DataType=WorldHistory&WinType=Free>, erişim 20 Kasım 2012).
- TEZİÇ, Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, 9. bası, İstanbul: 2004.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division-Detailed Indicators, (http://esa.un.org/wpp/unpp/panel_indicators.htm, erişim 26 Kasım 2012).
- VANDEN, Harry E., PREVOST, Gary, *Democracy and Socialism in Sandinista Nicaragua*, Colorado: 1993, (http://books.google.com.tr/books?id=t3u9XnA96Y0C&pg=PA72&lpg=PA72&dq=jgrn+junta+1979&source=bl&ots=pfCJwg4fW6&sig=dgkJBm4F-J_kB4gDO8F8AMqId7o&hl=tr&sa=X&ei=A4u6UMGjJaXd4QSP6IDQBg&ved=0CC4Q6AEwAQ#v=onepage&q=jgrn%201993,0junta%201979&f=false, erişim 20 Kasım 2012).
- WALKER, Lee Demetrius, WILLIAMS, Philip J., The Nicaraguan Constitutional Experience: Process, Conflict, Contradictions, and Change, *Framing The State In Times of Transition: Case Studied in Constitution Making* (Editör: Laurel E. MILLER), New York: 2010, s. 483-504.
- WHEARE, K.C., (Çeviren: Mehmet TURHAN), *Modern Anayasalar*, İstanbul: 1984.
- WILLIAMS, Philip J., Elections and Democratization in Nicaragua: The 1990 Elections in Perspective, *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 32, No. 4, s. 13-34.
- WISE, Michael B., Nicaragua: Judicial Independence in a Time of Transition, *Willamette Law Review*, 30:3, s. 519-579.
- YILMAZ, Sait, Latin Amerika'da Neler Oldu?, (http://usam.aydin.edu.tr/analiz/LATINAMERiKA_.pdf, erişim 10 Kasım 2012).

BOŞ